

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ



МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

# ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ



РОМАНА ГЕНИКА  
БЕРЕЗОВСЬКОГО



## ПІСНЯ ПРО СТАЛІНА

Ізза гір та зза високих  
Сизокрил-орел летить.  
Не зламати крил широких,  
Того льоту не спинить!  
На вершини всі ми линем,  
Сонце променем в очах...  
Льотом сонячним орлиним  
Вождь показує нам шлях.  
Хай шумить земля піснями  
В цей крилатий, гордий час!..  
Слово Сталіна між нами,  
Воля Сталіна між нас!  
Нам скорились темні води,  
В ноги нам лягли поля,  
Розспівалися заводи,  
Оновляється земля!  
Уперед полком єдиним  
Більшовицька сила йде,  
Льотом сталінським орлиним  
Мудрий вождь усіх веде.  
Пурпуровими вогнями  
Нам новий сіяє час...  
Слово Сталіна між нами,  
Воля Сталіна між нас!



I

ПОЕМИ  
ТА УРИВКИ З ПОЕМ





## ІЗ ПОЕМИ „ЧУМАКИ”

### Пісня друга

Про люльку мого приятеля і про корчму Деренуху

#### 1.

Коли, читачу, будете у Сквирі  
(Мабуть, нема брудніших городів), —  
То знайте: може місяців чотири  
І я там жив, коли то зветься — ж и в:  
Я рвався вдаль, як журавель у вирій, —  
І в садовому відділі сидів...  
Так от у Сквирі, в тихій книгозбірні  
Живс мій друг, старий казкар вечірній.

#### 2.

Люблю, як люльку набиває він,  
Закурює в сократівськiм спокої  
І, як владика цілів та причин,  
Розказує поважною ходою  
Про те, що стало порохом руїн.  
„Минувшее проходит предо мною  
Волнуясь, как море-океан”, —  
І давні тіні сходять на екран.

## 3.

Квилить пугачик жалібно над дахом,  
 У небі — золотий Чумацький Віз...  
 О, скільки вас за тим молочним шляхом  
 Ішло до Криму! Де ж хоч би заніз  
 Із ваших маж? Нам, мислячим комахам,  
 Не жить без революцій і без криз:  
 Де чумаки ішли, як черепахи,  
 Будують башту в небеса — комахи.

## 4.

О, мила люлька, внучко тих люльок,  
 Котрі спід уса сивого шкварчали,  
 Коли кипів у полі казанок,  
 Воли в траві високій ремигали,  
 А найстаріший між усіх дідок,  
 Без поспіху закришуючи сало,  
 Поважно й добродушно гомонів, —  
 Це ти мені згадала чумаків!

## 5.

Ходив чумак до голубого Дону,  
 Де давній предок умочив шолом,  
 Суху тараню, жовту і солону,  
 Возив, помахуючи батіжком,  
 І, певно, не змінив би й на корону  
 П'яне повітря, що плило кругом,  
 Скрипіння маж, степів могутній запах  
 І кобця з перепілкою у лапах.

## 6.

Ходив чумак у синьоокий Крим  
 По рідному сухому океані<sup>1</sup>,

---

<sup>1</sup> Сухий океан — степ; позичено у Міцкевіча.

І голосом розложисто-сму́тним  
Складав пісні покинутій коханій,  
Що линули, стелилися, як дим,  
І колихались у яснім тумані,  
Щоб на далекім озері розтять,  
Де лебеді незлякані ячать.

7.

Було, весни животворящий дух  
Замети срібні скло́м тонким укріє,  
І перших крапель однотонний рух  
Налє́ серця вином ясної мрії, —  
І він ожив. Огонь, що не потух,  
Але зимою на лежанці тліє,  
Засяє враз — і навіть у люльках  
Якийсь новий одсвічує розмах.

8.

Хай щастя — як метелик-одноднівка,  
Нехай чума чигає й вигляда, —  
Але запахла, п'янючи, мандрівка,  
Дзвенить підсніжна весняна вода,  
А чорноока, чорнокоса Ривка  
Давно гостей з порогу вигляда, —  
І знову в давній корчмі Деренусі  
Збираються поети сивоусі.

9.

О, скільки непідслуханих розмов  
Ви знаєте, старих шинків руїни!  
...Оцей чума́к, що тільки но ввійшов  
Із поглядом веселої дитини,  
Колись гніздо розбійницьке знайшов  
І, зруйнувавши, як гніздо осине,  
В Чернігів їх отамана привів, —  
І вельми товариство звеселив.

## 10.

Оцей, що так за димом пильно стежить,  
 Киває головою та мовчить,  
 Великий майстер ярма помережить,  
 Таку сопілку дорогу зробить,  
 Що навіть мертвий у труні не влечить,  
 Коли вона заллється, забринить...  
 Він був би, може, у чужій країні  
 Новий да-Вінчі, чи новий Челіні.

## 11.

Оцей старий дотепник і штукар —  
 Відомо всім — колишній вовкулака.  
 Було, засяє місяця пожар,  
 І він крадеться зза густого крака...  
 Та удалося злий розвіять чар.  
 І знов він просто Сидір Верещака,  
 Котрий, як у степу застукав сніг,  
 Пропив як-стій три пари полових.

## 12.

Звичайно, вовкулаки — це химери,  
 Відьми — брехня. Не вірю й я брехні,  
 Колумби давніх і нудних Америк,  
 Апостоли науки запальні.  
 Але в її прозоро-тьмяні сфери  
 Брехня — щабель, і віриться мені,  
 Що з неї виресли усі системи:  
 „Мифологема — мати философему”.

## 13

Гусиний крик і жайворонків спів  
 Бугай<sup>1</sup> торкнувся до чудного рогу,

---

<sup>1</sup> Бугай — водяна птиця.

І теплий вітер ніжно затремтів,  
І йде весна, й святкує перемогу..  
Благослови, матусю, чумаків  
На їх непевну і тяжку дорогу,  
Бо вже й воли, почувши дальню путь,  
Води не п'ють і голосно ревуть.

1923

(Із книжки „Крізь бурю й сніг”, 1925).

## ІЗ ПОЕМИ „САШКО”

Хвала морям, шляхам і рікам,  
Що на раменах і хребтах  
Вперед, назустріч дням великим,  
Понесли сміливих „комах”,  
І честь вітрам, що їх живили,  
І водам, що поїли їх,  
І снам, що додавали сили,  
І іскрам, що кресали сміх,  
І дзвонам, що усіх живих  
До віча судного скликали,  
І сонцю, що одвічний сніг  
Промінням гострим провизало,  
І тим борцям, що полягли  
Під брамою нового світу,  
І тим, що з прапором дійшли,  
Щоб далі жити і творити!  
Підносить праця гордовито  
В союзі рад своє чоло,  
Щоб дзвінко молотом дзвеніти,  
Щоб поле молодо цвіло, —  
І хай минуле вие вовком  
І по-гадючому шипить, —  
Ми радісним гаптуєм шовком  
Тканину років і століть.

---

а а  
л в  
а в  
л а

— о  
у у

## ІЗ ПОЕМИ „МАРИНА”

### Глава II<sup>1</sup>

Одного разу, так за кілька день  
До перегонів, що оце лишень  
Початись мають, у пекарні челядь  
Збралася. Був час, як тіні стелять  
Для ночі постіль з голубих шовків.  
Вишневий сад, — він тільки но зацвів, —  
Данину першу виплативши бджолам,  
Дрімав і снів. Далеко десь над полем  
Накульгувала пісня: певне хтось  
Вів коні на ніч. У ставу зійшлось  
Жабине плем'я на гучні розмови.  
Гай, гай! Чи ви забулися, братове,  
Які то ночі в молодих літах  
Нам спати не давали! Що за шлях  
Висвічував між чорними дубами!  
Та годі з тими юними літами!  
Коли пройшли — нехай ідуть під шум.

---

<sup>1</sup> Поема „Марина” надрукована окремою книжкою року 1933. За тло собі має вона часи кріпацтва на правобережній Україні, XIX ст. Дія II глави відбувається в маєтку пана Людвіга Пшемисловського, куди сусіди з'їхалися на кінські перегони. Марина — нова служниця у Пшемисловського.

Оповідач невтомний, дід Наум,  
Знавець на куховарстві й пиятиці,  
Розповідав билиці й небилиці.  
Було тут — що й казати! — про відьом,  
Що в кішку обертаються, клубком  
Під ноги котяться, всім шкоду коять  
І корови в дійницю чорні доють,  
А вдень — жінки, звичайно, як жінки!  
Хоч довгі розпускають язики,  
Дак їхнє ж кодло все на тім однаке!  
А то ще бідолашні вовкулаки!  
Одного з них Наумів брат, Матвій  
(Не вірите? Йй-богу, хрест святий!  
Небіжчика б спитали Герасима!)  
У сінечках застукав під дверима,  
Рубнув сокирою, — ну й зарубав.  
По тім Петро шукав і перестав  
Свого сина: наче впав у воду.  
А сам Наум таку колись пригоду  
На очі власні бачив — тому год  
Із п'ятдесят: до церкви йшов народ,  
Бо малось бути вінчання. Микита  
(Усе було він ходить гордовито  
Та крутить вуса чорні) до вінця  
Гафійку вів. Уже і панотця  
Згодили, напекли й наварили  
Барило оковитої купили  
В Яхнянській корчмі, — все було як слід.  
І на тобі: відкільсь узявся дід,  
Старий як світ, махнув отак рукою,  
Очима блиснув, тупнув раз ногою —  
І люд увесь, дивуючи, замовк:  
Нема Микити, тільки сірий вовк  
Завив біля Гафійки, об коліна  
Потерся їй, заскиглив, як дитина,  
І скоком через вулицю побіг, —



А чарівник розтав, неначе сніг,  
Як дим, розвіявся. Таке бувало!  
Та дива всякого й тепер чимало  
По світі ходять...

Далі перейшло  
На те, про що й, лягаючи, село,  
І вставши, марило: тоді бо саме  
Всі кріпаки живилися чутками,  
Що от, мовляв, не за горáми день,  
Коли... Тихенько навіть співано пісень, —  
Тихесенько, бо й стіни мають уші, —  
Що мають закінчитися катуші<sup>1</sup>,  
Знушання панські. Казано: списав  
Цар на папері волю; заховав  
Ту волю хтось від люду, та чекати  
Недовго вже... Любили наслухати  
Молодші про одважних гайдамак.  
Перед очима уставав байрак  
Та темна ніч, та коні на припоні,  
Та ніж священний у твердій долоні.  
— Ех, так би...

— Цитьте! Цитьте і мовчіть!  
На слухний час терпливо, діти, ждіть,  
На слухний час...

А то ще Кутерного,  
Підлизник панський, пес отой...

— До нього  
Сьогодні пан сказати послав, —  
У старших мову раптом хтось упав, —  
Щоб із села приведено Марину  
Пшеничину...

— Яку? Оту дитину?  
— Чого ж? Уже шістнадцятий, либонь,  
Виходить їй... —

---

<sup>1</sup> Муки, катування.

Зненацька, як вогонь,  
Спахнув Наум: немов стріла із лука,  
Була та новина. Його онука,  
Маринка! І сюди! До двору! Це вже край!  
Уже нагляділо, несите! Та нехай  
Із тими бавився б, що добре знають,  
Чого пани в покої закликають,  
І немощну навчилися гріти плоть,  
А, голову б ту лису розколоть  
Надвоє! Випекти б ті очі кляті!  
Але Наум мовчить, бо піч у хаті,  
Бо під вікном щось ніби шелестить...  
Навчило горе почуття таїть,  
Навчило лихо зціплювати зуби...  
Мариночка! Дитя лагідне й любе!

Не раз було, як випаде коли  
Година вільна (бо такі ж були  
І для раба години вільні часом!), —  
Наум, підперезавшись ветхим пасом,  
За пазуху щось потай ісхова  
І йде в село: його дочка, вдова,  
Старого звичайненько привітає, —  
А він уже гостинця добуває  
Зза пазухи. Неначе мишеня,  
Що з пірки вибігло посеред дня,  
Пробігло хатою — і знов у пірку, —  
Так дівчинка майне то при одвірку,  
То при вікні, то знову на печі...  
— А ну, вгадай, онуко, калачі  
Чи щось солодше в узликові цьому?  
І зморшки розпливаються старому,  
Як соняшне проміння восени  
По сивім обрії...

Були й сипи

Колись у нього — шкода й споминати,  
Мишулося!..

І тістечка, й цукати,  
Украдені від панського стола, —  
Украдені! — ласієчка мала  
Зубами молодими розгризала...  
Та чи на те ж росла і виростала  
Коса у неї пишна та густа,  
Щоб мишеня для ситого kota  
Було поживою? А, грім би з неба!  
Але Наум мовчить: мовчати треба:  
Не за горáми, може, слухний час.

Наївний люд в Шампані світлій пас  
Наївні череди. Бриніли роси,  
Дзвінки співали. Чом же стоголосий  
Котився стогін по ясній землі?  
Чому вони — дофіни, королі  
Та рицарі у кованих шоломах  
Не йшли шукать по землях невідомих  
Жінок і золота? Чому вони  
Копитами грабіжної війни  
Веселі виноградники топтали?  
Чому своїм підданцям не давали  
У мирному убожестві конать?  
Чом Каїнова налягла печать  
На тихе чо́ло Франції?

#### Пожари

Змітали села. Ніби голос кари,  
Лунали грізно сурми бойові, —  
А на траві, на вквітчаній траві,  
Що їй би тільки щасних колихати,  
В обійми хижі падали дівчата,  
Солодка здобич диких вояків,  
І цвіт, що для коханого розцвів,  
Рука гвалтовна жадібно зривала.  
Дарма їх мука, скарга їх лунала  
Стократною луною до небес!

Дарма побожний люд молив чудес  
І миродайних у блакиті видив! —  
Ніхто рятунку ані знав, ні видав.

І дівчина, пастушка молода,  
Дім отчий для отчизни покида:  
Уже їй на пагорбах не пасти!  
На чорному коні, у сийві власті,  
В одежі білій виїде вона,  
І їй до ніг приклониться війна  
І килима простелить перемога.  
А тиж, а ти, моя пастушко вбога,  
Марино простосерда! Нащо ти  
Із рідних лук рокована піти  
До панських позолочених покоїв?  
Не для борні, не для хоробрих воїв  
Покинеш, доню, череду свою!  
Хоч би в солодкому зомліть бою!  
Хоч би згоріти так, як та згоріла!  
Ні: мед хмільний недіткнутого тіла  
Старі, жадливі вицідять уста,  
І заніміє пісенька проста,  
Що росяними ранками вродилась...  
Марино! Серце! Чом ти не втопилась?

Та знай: росте, із мертвих ожива  
Не Орлеанська Діва, ні! Нова,  
Величніша і сміліша. Горду діву  
Народ зачав під грім святого гніву,  
У блискавицях, в бурі народив...  
І виросте, і вже не королів  
І не дофінів виїде рятувати, —  
Невольників на вольне скличе свято!  
Гей, бідарі по селах, по містах!  
Настане день — і станете під стяг,  
Що грає, ніби полум'я пожару  
І мсту гнобителям, і ситим кару,

І радість визволенням приріка  
І потечуть народи, як ріка,  
Одна ріка в єдине горде море, —  
І стогін ваш, і ваші муки й горе,  
І сльози, що палають і печуть,  
Трояндами земними роздвітуть.  
Лише Марко<sup>1</sup> уміє догодити,  
Як часом пан, капризний та сердитий  
(...Подагра, старість, нелади, нудьга...),  
Захоче виїхати. Запряга  
Марко в ридван улюблені араби  
І — но, кохані! Вже ж Марка Небаби  
Ніхто б не міг у світі перейти!  
Шумлять гаї, гудуть тонкі мости,  
Зміясті вигинаються дороги  
І сонце коням падає під ноги!  
А він сидить, вродливий та стрункий,  
І грою непохибної руки  
Старого конелюба потішає.  
„Той машталір, хто кінську душу знає”, —  
Пан Пшемисловський любить промовлять.  
І справді — коні, як огонь, горять,  
Летять, як вітер, слухають, як діти,  
Марко бо вміє з ними говорити,  
Хоча здебільшого якраз мовчить.  
Буть фурманом — не віршики ліпить  
Лише щоб розминутися з шаблоном,  
Марка я не зрівняю з Фаетоном.  
То ж не одна, спираючись на тинь,  
Як проїздить чи переходить він,  
Погляне, зашаріється та й блисне  
Очима так, аж тому серце стисне.  
Ой, Марку, Марку! Від дівочих брів  
Добра не жди!..

---

<sup>1</sup> Панський кучер (фурман, машталір).

Раз поглядом зустрів  
Марину він — вона ішла полоти  
Картоплю на горбді.

Серце! Що ти  
Пригадуєш? Чому ти знов болиш?  
Чому — як от на провесні спориш  
На збитій, стоптаній росте дорозі —  
Чуття забуті і забуті сльози  
Там виникають, де усе пройшло?  
Та менше з тим.

Марко через село  
Із паном їхав. Глянула Марина —  
Він позирнув — і та одна хвилинка  
Обом їм позначила цілий вік.  
Проїхав, оглянувся раз — і зник  
У куряві. А сонце по-новому  
Світилося у небі голубому.

Тибурцій<sup>1</sup> якось порівняв гарем  
У пана Людвіга (ми назовем  
Річ власним ім'ям) із букетом квітів:  
Там пелюсток рожевий Феокритів,  
Там лілія, вербена ніжна там,  
Фіалка скромна. Пан Тибурцій сам  
Ладен би був зірвать хоч найскромнішу,  
Дарма, що підтоптався, що на мишу  
Стареньку схожий в козушку своїм,  
Котрий родився чи не разом з ним  
І став йому немов за другу шкуру...  
Та Людвіг має не таку натуру,  
Щоб розкидатися своїм добром.  
Вже й паничі звивалися кругом,  
Щоб ухопити краплю меду того,  
Але дарма! Не вдіяти нічого!

---

<sup>1</sup> Тибурцій — мандрівний поет-дивак.

От і тепер (гадав старий поет,  
Облизуючись) нóва у букет  
Попала квітка, свіжа і невинна, —  
А тільки й того, що ім'я Марина  
Він похопив — і раз їй підморгнув...  
От стариган! Яке добро здобув! —  
І пан Тибурцій, заздрощами повен,  
Німує серед людських перемовин  
І галасу гостей не поміча:  
На коні дивиться, — а зза плеча  
Нема-нема, та й знов туди погляне,  
Куди вже зір Густава і Мар'яна  
Не раз, не два цікаво забігав...  
Ну й Людвіг! Ну й цукерочку доп'яв!  
А що ж Марко? Не забігай, читачу:  
Усьому місце я своє призначу  
І кожному дорогу приділю.  
А як епічний над усе люблю  
Високий лад, розлогий та повільний,  
То погляд спостережливий і пильний  
Туди звертаю, де шумлять бичі,  
Де б'ються об заклади паничі,  
Де Замітальського<sup>1</sup> хвилює пузо...  
Благослови ж мене, примхлива музо!

---

<sup>1</sup> Замітальський — поміщик, відомий своїми витівками.





II

ЛІРОЕПІЧНІ ЕТЮДИ



## ПЕРЕД ВЕСНОЮ

Ви чули? Жайворонки прилетіли!  
Ще сніг крихкий лежить в заметах бурих,  
ще по дорогах голодують галки,  
ще тільки декуди блищить рілля  
у чорно-синій соковитій барві,  
ще календар не одзначив весни, —  
а в коваля сьогодні вже завізно:  
той борону, той кремера притяг,  
той коло плуга метикує хитро,  
і дотепів не менше, як у клубі  
англійському.

Їй-богу, вже й трава  
на вигоні от-от зазеленіє!

Ви чули? —

Може їхали саньми  
із ярмарку, де пахне кінським потом,  
перкалем пофарбованим і дьогтем,  
та тютюном, та радістю людською,  
де приторговують, сміються, брешуть,  
де під возами п'ють могоричі, —  
і враз помітили, що в талім небі  
розсипалися круглі намистинки  
і задзвонили дзвоники дзвінкі?  
Чи може, йшовши навпростець, полями  
На збори членів кооперативу  
задерли раптом голову, аж шапка  
одсунулась, — і з усміхом дитячим  
крилатого вітали співуна?

Чи може ви робфаківець упертий,  
що з гóрода прибув на кілька день —  
одвідать матір, із кривим Матвієм  
посперечатись на сучасні теми  
та в комсомолі навести порядки, —  
і от, коли зо станції ви йшли,  
знялася грудка іспоміж снігів  
на таловині — ожила чудовно —  
і заспівала, що скортіло й вас  
такої втяти, як іще ніколи!  
Або ви дівчина. Нахаба-вітер  
іспід хустини вибив пасма кіс, —  
а ви й не сердитесь, йому ви вдячні,  
бо він вам пісню голубу приносить,  
підносить вас у високості ніжні  
і все життя у пісню оберта!..

На правду, жайворонків ще нема,  
а так лише, згадалося між іншим,  
що й я нераз, промочуючи ноги,  
провалуючись у снігу тяжкому,  
на смерть рокованому, — поспішав  
почути вісників життя нового,  
немудрих жайворонків!.. — Скільки снилось,  
як вірилось, як дихалося — вкупі  
з землею, звірем, з першими бруньками!  
І не було неправди в юних снах,  
бо от тепер — зима лежить довкола,  
і всі, що знають тільки Реомюра  
та календар, — принципіально мерзнуть,  
на холод скаржаться, купують дрова, —  
а я, хоч, правда, теж посинів трошки,  
кричу, всьому і всім наперекір:  
ви чули — жайворонки прилетіли!

21 лютого 1927 р.

## ПРАВНУКОВІ

Коли мій правнук  
Летітиме з Києва  
На Ямайку  
Поговорити з товаришем,  
Попити вечірнього чаю  
Чи виставу побачить нову;  
Коли під ним,  
Як на мапі,  
Що висить у мене над ліжком,  
Стелитиметься схематичний океан  
І чорнітимуть  
Цятки островів —  
Атоми земної комуни, —  
Хай він тоді пригадає  
Т и х,  
Що уперто й невтомно бороли  
Просторинь,  
Ч а с  
І суспільства нерівність.

Правнуче мій!  
Ти, що в клітинках веселого тіла свого,  
В мозку, у крові, в кістках  
Доніс якусь невловну частину  
Мого зотлілого „я”, —  
Усміхнися!

Ми багато чого любили на світі:  
Пахоці зілля і страви,  
Довгі вії на личках рум'яних дітей,  
Пісно в вечірнім тумані,  
Пристрасті руки жагучі  
В колиханні нічному,  
Вітрила далекі,  
Що пливуть, мов ясні пелюстки,  
На млистому, синьому морі,  
Горді лінії білих будов,  
Ніжного слова оксамит  
І крицю мужнього слова,  
Ми любили страждання свої  
І дитячі свої радощі, —  
Ах, багато чого  
Ми любили!  
А проте,  
Як ударила хвиля дев'ята,  
Як заскиглили щогли високі,  
Як шугнув іспід хмар буревісник, —  
Г е т ь,  
Мов нікчемний баласт,  
Кинули ті, що між нами  
Недаремне найкращими звались,  
Усе,  
Що в'язало, м'якшило серця.  
Ніжність вони прокляли,  
Кохання об камінь розбили,  
Зціпили зуби суворо,  
І з усіх  
Весельчастих барв  
Обрали єдину:  
Багряну.  
Правнуче мій!  
Не була то борня мальовнича,  
Намальована в книгах прадавніх:

Ані коней з роздутими ніздрями,  
Ні широких блискучих мечів,  
Ні алмазами саджених сідел,  
Ні керей, гаптованих золотом...  
Не була то й словесна борня  
Безпечними рапірами дотепів  
Серед світлої, повної зали...  
Ні!

Кулеметів ритмічне цокання,  
Геометрія гарматних траєкторій,  
Алгебра страйків,  
Безробіття страшна арифметика,  
Одірвані руки і ноги,  
Затруєні газами очі, —  
Така була перша дія  
Тієї трагедії.

Кулемети — до наших рук!  
Гармати — до наших рук!  
Безробітні — до наших лав!  
Страйки — в міцні береги революції!  
Геть війну між трудящими!  
Хай живе війна за трудящих! —  
Така була друга дія.

Всіх,  
Що сито жували  
У голодних вирваних хліб,  
Всіх,  
Що словом брехливим  
І димом кадьльним  
Туманили мозок рабам,  
Всіх,  
Що гнобили, дурили, карали, топтали, —  
Всіх у моря кипучу глибінь,

У смертельну глибінь, —  
Навіки.  
Така була третя дія.

Т о д і  
Серед розшумованого моря  
Виник могутній —  
Н а ш —  
Острів.  
То не був острів блаженних,  
Намальований у прадавній книзі,  
Ягня там не гралося з левом,  
Уже не суворим,  
Острів'яни безжурні  
Не зривали в неробстві щасливім  
Золотих, як золото, грон.  
Там ішла  
Борня за метал, за вугілля і зерно,  
За кожний там крок  
Платилося кров'ю і потом і мозком.  
Цифра,  
Суворість,  
План,  
Наказ,  
Одностайність,  
Упертість, —  
Такий був стиль тієї доби,  
Мій правнуче.

А з моря солоних глибин  
Випливали ротаті акули,  
Живились шматками,  
Чигали на здобич живу,  
Бились за тіло живе і за трупи,  
І кожен від берега крок  
Обертався в чорний, лихий поєдинок.



Веслом по акулячій голові,  
Щоб розскочився череп!  
Нехай океан  
Кривавою піною грає,  
Обмиваючи наші  
Гранітом лямовані  
Береги!..

А тим часом  
Ті самі жорстокі і шорсткі  
Самовіддані руки  
Несли звідусюди  
Каміння, залізо і цеглу,  
Будували, робили, творили  
Свій високий і простий,  
Сонцем пронизаний  
Д і м.

Правнуче!  
Моє кучеряве дитя!  
Відчуй мій цілунок  
На своїм на засмаглім чолі!  
Зрозумій:  
То була нелéгка робота,  
Веселіша за все на землі!  
Знаю добре:  
В книжках старовинних  
Ти читав про той острів завзятий,  
Про будинок і башту високу,  
Де горіли удень і вночі  
Огняні, рубінові літери:  
Єднайтесь, трудящі  
Всіх країн!

Ти читав, як підступно, лукаво і хижо  
Закрадались тумани,

Бурі й потвори,  
Як шукали на острові тому  
Тепла і порятунку  
Моряки з чужих кораблів,  
Що крізь ніч —  
На башті високій —  
Прочитали міцні, огняні,  
Рубінові слова.  
Ти читав їх, ті книги химерні,  
Ті рядками написані крики одважних,  
Ті слова, де відбилися плескоти моря,  
Стогін, мука, агонія, творчість,  
Смерті кров і кров породіллі.  
Ти читав,  
Як ширше і ширше,  
Пробиваючи темряві хмари,  
Розливалося коло червоне  
Од високих, зірчастих літер,  
Як од них перескочив огонь  
На моря, острови, континенти,  
Як по всіх найдальних краях  
Ожили й заспівали  
Рубінові, невтомні літери...  
Лишь же, лишь,  
Дитя моя тепле,  
На Ямайку, до друзів у гості,  
І згадай, усміхнись... Я вже бачу  
Вогкий усміх в очах твоїх юних.

*(Із книги „Знак терезів”)*

1932 р. Остер

III

Л І Р И К А

ІЗ КНИГИ

„ПІД ОСІННІМИ ЗОРЯМИ“

(Перше видання — 1918)

\*  
\*   \*   \*

Яблука доспіли, яблука червоні!  
Ми з тобою йдемо стежкою в саду.  
Ти мене, кохана, проведеш до поля,  
Я піду — і, може, більше не прийду.

Вже й любов доспіла під промінням теплим,  
І її зірвали радісні уста, —  
А тепер у серці щось тремтить і грає,  
Як тремтить на сонці гілка золота.

Гей, поля жовтіють і синіє небо,  
Плугатар у полі ледве маячить...  
Поцілуй востаннє, обійми востаннє:  
Вміє розставатись той, хто вмів любить.

---

\*  
\*   \*   \*

Мені снилось — я мельник в старому млині.  
Уночі затихають колеса.  
Я не сплю. Часом качка в повітрі дзвенить  
Чи кажан проти місяця грає.

У млині щось гризуть і смакують щурі,  
Під колесами падають краплі.  
Щука кинеється десь в ситняку — і ситняк  
Заспокоїтись довго не може.

Десь підвода далеко в полях гуркотить, —  
Хто, куди і для чого прямує?  
Зірка пада ясна і дугу розкида  
По широкому темному небі.

І летить вся земля, як підвода в полях,  
У просторах незмірно-прекрасних —  
І далекі міста, і мій млин, і качки,  
І щурі, і колеса, і люди.

---

\*  
\*   \*  
\*

Вже червоніють помідори  
І ходить осінь по траві.  
Яке ще там у біса горе,  
Коли серця у нас живі?

Високі айстри, небо синє,  
Твій погляд милий і ясний...  
Це все було в якійсь країні,  
Але не знаю я, в якій.

Що з того, що осіннім чарам  
Прийде кінець? Але в цю мить  
Баштан жовтіє понад яром  
Курінь безверхий ніби спить,

І гнеться дерево від плоду,  
І не страшний, моє дитя,  
Нам час останнього відходу  
У небуття — без вороття!

---

ІЗ КНИГИ

„СИНЯ ДАЛЕЧІНЬ“

1922





\*  
\*   \*   \*

Плещуть на вогкому березі води ясні і переливні,  
Наче Гомерове море старе, казкове, пурпурове.  
Наш Одісей нам тихенько розкаже спомини дивні  
Про нерухомі полярні краї й про цейлонські  
діброви.

Чується подих тропічної тьмяної, п'яної ночі,  
Голос гарячих звірів і пахощі квітів звіриних,  
Шум океана, луною котрого ця річка воркоче, —  
Річка, розлита в зелених, веселих і тихих долинах.

Може де й справді на світі живуть лотофаги  
щасливі,  
Може існують ще й досі страшні, одноокі циклопи?  
Може ці зорі, що ясно одбилися в ясному заливі, —  
Зевсові очі, що дивляться в очі Європи?

---

\*  
\*   \*   \*

Я знов на драбинчастім возі  
В веселому їду гурті.  
Над водами хиляться лози,  
Лелека пливе в висоті.

Хай спогади линуть за вітром,  
Немов голубі пелюстки!..  
Сусіда мій з виглядом хитрим  
Трима довжелезні удки.

Забути непрошені сльози,  
Рибалкою, птицею стать! —  
Я знов на драбинчастім возі,  
Я щастя ладен наздогнать.

---

\*  
\*   \*  
\*

Нашу шлюбну постелю вквітчали троянди пахучі,  
Образ Кіпріди її благословляє з кутка;  
Ми принесемо богині смокви медово-солодкі,  
Темний, міцний виноград і молодих голуб'ят.

Сонце сховається в морі, троянди запахнуть п'яніше,  
Руки шукатимуть рук, уст пожадливі уста...  
Дай же нам сили, богине, в коханні вродливими бути  
І в заворожену ніч мудрого сина зачать.

1921

---

\*  
\*   \*  
\*

У теплі дні збирання винограду  
Її він стрів. На мулах нешвидких  
Вона верталась із ясного саду,  
Ясна як сад і радісна як сміх.

І він спитав: яку б найти принаду,  
Щоб привернуть тебе до рук моїх?  
Вона ж йому: світи щодня лампаду  
Кіпріді добрій. — Підняла батіг,

Гукнула свіжо й весело на мулів,  
І чудно уші правий з них прищулив,  
І знявся пил, немов рожевий дим.

І він потягся, як дитина, радо  
І мовив: добре бути молодим  
У теплі дні збирання винограду.

1922



ІЗ КНИГИ  
„КРІЗЬ БУРЮ Й СВІТ“  
1925



\*  
\*     \*

Докурюйте сигари, допивайте  
Лікери й каву. Вдарив сім разів  
Годинник месницький. Залізні кроки  
Гудуть по сходах, землю потрясають,  
І вам од них нікуди не схватись,  
Од гніву правого — не утекти!

Ключі від житниць кидайте на дно  
Глухого, пінявого океану,  
Востаннє гляньте, рицарі скупі,  
На золото у вогких сутеренах,  
Уста фарбованих своїх коханок  
Цілуйте наостанку. Вже тріщать  
Залізні двері, голоси гудуть  
І закривавились високі вікна.

---

\*  
\*     \*

Анхізів син, вклонившись богині,  
Поглянув їй, окриленій, услід:  
Рожева хмарка крізь гірлянди віт  
Пішла від нього у простори сині.

Це ж нею дихав і сміявся світ,  
Це ж їй молились зграї лебедині, —  
Їй, що родилась у прибрежній піні,  
І що міцніша за міцний граніт.

Еней ще чув гарячої долоні  
Безсмертний дотик на своїм чолі, —  
А в морі хвилі гналися, мов коні.

Гойдалися троянські кораблі,  
І ряд очей, прихильних і ворожих  
На них дивився із чертогів божих.

\*  
\*   \*  
\*

Коли полинуть бригантини  
На гребні піч,  
Зрадливу дівчину покине  
Моряк один.

Замає парус, крикне птиця  
Серед заграв...  
Тоді сльозою осріблиться  
Ї рукав.

Є інший край, є інші трави,  
Є інший цвіт.  
Оддасть він їм свій кучерявий  
Ясний привіт.

І інша дівчина докине  
Йому розмай,  
Коли прилинуть бригантини  
У новий край.



## КИТАЇВ

Він хмари рукавом розмаяв,  
Піднявшись хвилями вершин,  
Окучерявлений Китаїв,  
Благоуханий сельний крин.

Крізь плісняву холодних келій,  
Крізь ладан, віск і клобуки,  
Як очі грішниці веселі,  
Сміються роки і віки.

Хай звук заплаканої міді  
Скликає згорблених ченців,  
Хай спис Євстафія Плакіді  
Перед хрестом закаменів,

Хай прикладаються прочани  
До переляканих ікон,  
Хай прорікає Первозваний  
Царів, панів, корону й трон, —

Та з палицею пілігрима  
У нові села й городи  
Прямує тіль неуголима  
Григорія Сковороди.

---



ІЗ КНИГИ

„ТРИНАДЦЯТА ВЕСНА“

1926





Я рушницю почепив на віти,  
Я до бука прив'язав коня.

Я дивлюся в вічі — і скорботи  
Листя опада на дно душі.  
Щастя ходить і серця золотить  
І в немозі клонить комиші.

28 липня 1922 р.

„ДЕ СХОДЯТЬСЯ ДОРОГИ“

ІЗ КНИГИ

1929





## ФАЛЬСТАФ

Коли Уельський принц зійшов на батьків трон,  
Він, як наказує традиції закон,  
Перед підданцями промову мав поважну  
Нараз, густу юрбу розсунувши одважно,  
З'явився товстий дід. Його червоний ніс  
На масному виду неначе квітка ріс,  
А спід навислих брів блищали очі хитрі.  
Високо шапочку піднявши у повітрі,  
Він крикнув: „Принце мій! Діждались пишних свят!  
Це ж я, твій вірний друг, супутник твій і брат  
Фальстаф! Привіт тобі од хересу й дівчаток!”  
Та мови п'яної, охриплої початок  
Об голос Генріхів розбився, як об щит.  
Принц, не бажаючи давати відповідь  
На крики й вигуки безстидні та шалені,  
Промовив: „Геть, старий, іди собі від мене!  
Тебе не знаю я! Такий колись мені  
За віку юного в туманнім снівся сні”.  
Так молодість моя, як невиразна пляма,  
Встає й безстидними кричить мені устами:  
„Це я, твій вірний друг!” — Але її привіт  
У мій щоденний труд вдаряє, як у щит,  
І я на вигуки охриплі та шалені  
Кажу суворо їй: „Іди собі від мене!  
Тебе не знаю я! Така колись мені  
Приснилася в тяжкім, давно забутім сні!”

\*  
\*       \*  
\*

Осінній холодок над спраглою землею  
Шатро гаптоване широко розіп'яв  
І з рук його пануть, як з рогу Амальтеї,  
Налиті овочі і довгі пасма трав.

О, груди, радістю осінньою налиті,  
Прозоросте думок і сило синіх жил!  
Як сонце, перейти хотів би я по світі,  
Щоб з усміхом зайти за мідний небосхил.

Хто зна, чи вславлюсь я ділами голосним,  
Чи блискавицею проріжу далеч літ, —  
Та любо вірити, що знов земля цвістиме  
І нівий плід зачне, і вродить нівий плід!

---

\*  
\*       \*  
\*

Ластівки літають, бо літається,  
І Ганнуся любить, бо пора...  
Хвилиєю зеленою здійсмається  
Навесні Батиєва гора.

Гнуться клени ніжними колінами,  
Чорну хмару сріблять голуби...  
Ще от день — і все ми, все покинемо  
Для блакитнокрилої плавби.

Хай собі кружляє, обертається  
Хоч круг лампочки земля стара!..  
Ластівки літають, бо літається,  
І Ганнуся плаче, бо пора...

## ВЗАБРІД

Я з батьком — ще малий — у вітряному лісі  
Ішов стежиною (казали ми: взабрід).  
Прозора височінь здавалася як лід  
Та, мов живі, листки в височині вилися.

Як ніжно, дружньо ми за руки узялися,  
Як обрїй, що уже од приморозку зблід,  
Далекий провіщав і радісний похід!  
В які мережива тонкі гілки плелися!

Я ще не знав тоді, що над його чолом,  
Неначе шуляк, смерть поблискує крилом  
І кігті випуска, рокуючи на муку...

Чому ж, чому не став я на безумний бій?  
Чом не міцніше я в своїй руді малій  
Держав його стару, гарячу й мудру руку?

---

## ОПІВДНІ

Мохнатий джміль із будяків червоних  
спиває мед. Як соковито й повно  
гуде і стелиться понад землею  
ясного полудня віолончель!

Спочинь! На заступ вірний обіпрись  
і слухай, і дивись, і не дивуйся.  
Це ж сам ти вколо зеленню розлився,  
огудинням прослався по землі,  
це ти гудеш роями бджіл брунатних,  
на ясенових гілках сидючи,  
ти по житах літаєш тонким пилом,

запліднюючи теплі колоски,  
ти твориш із людьми і для людей  
нові міста, ти арки ажурові  
над синіми проваллями будуєш!

Заснуди води і човни на водах,  
вісять рої, як кетяги пахучі,  
і навіть сонце, мов достиглий овоч,  
здається непорушним...

Тільки ти  
не дався чарам півдня й супокою,  
бо, як сестра, схилилась над тобою  
невтомна подруга, сувора творчість.

---

## ПОЦІЛУНОК

У темній гущині її я наздогнав.  
Вона, вже лежачи серед пахучих трав,  
Руками пружними від мене одбивалась.  
Нарешті стишилась — і дивне диво сталось:  
Уста, що і мене і весь мій рід кляли,  
Мов квітка багряна, до мене простягли  
Свій келех, сповнений солодкої знемоги.  
Натомлені з біги струнки та дужі ноги  
Білили мармуром під місяцем німим, —  
І тихим голосом, охриплим і чудним,  
Вона промовила: „жорстокий переможче!  
Упасти в цім бою для мене найдорожче”.

---

ІЗ КНИГИ

„ГОМІН І ВІДГОМІН“

1929



## СТОРИНКА МИНУЛОГО

Цілий день не втихала робота,  
Віяв вітер і сонце пекло, —  
І німотне смеркання в ворота  
Наче гість дорогий увійшло.

Вогкий гній розкидали по полю.  
Гноєм пахнуть і руки й вилка,  
Ноги терпнуть і мліють од болю,  
Голова, мов залізо, тяжка.

Як байдужий, старий літописець,  
Сам холодний, безсилий давно,  
Людські сни переписує місяць  
На широких небес полотно.

---

\*

\*     \*

Біжать отари, коні ржуть, реве  
Тяжкий бугай на буйнім пасовищі, —  
І чорні птиці промайнули, віщі  
І чорна тінь поймає все живе.

Як весело співуча буря рве  
І розкидає злякане огнище,  
Як дощ січе, як п'яний вітер свище,  
Яким потоком далечінь пливе!

Радій же, земле! Пий напої грізні,  
Приймай цілунок, як удар меча,  
Впади в обійми радості залізні!

Вже виглядає зза твого плеча  
Нове життя, і голос солов'їний  
Крізь грім і грюкіт котиться і лине.

---



ІЗ КНИГИ  
„ЗНАК ТЕРЕЗІВ“  
1933



\*  
\*       \*  
\*

Знак терезів — доби нової знак.  
Як розгойдалися всесвітні шалі!  
Бліді серця і погляди зів'ялі,  
Ховайтесь! Бурі носить зодіак!

Не сутичка п'яних заводіак —  
Дві сили, що одна росте дедалі,  
Тепер за власні борються скрижалі,  
І кожне ні вогненне чує та к.

Та хилиться рішуча, повна чаша...  
Ми знаємо, що перемога наша,  
В повітрі стигне блискавки удар.

Бійці, єднайтесь! Не дрімай, стороже!  
Безкрилу тьму навіки переможе  
Визвольник людства, вільний пролетар.

---

### БЕНКЕТ

Леді й мілорди, месєє і медам!  
Прошу уклінно до зали.  
Годі бюджетів, газет, телеграм!  
Гей! Орхідей і азалій!

Крякають круки про кризи і крах —  
Фе! Нецікаво, панове!  
Дайте по нам, щоб розвіяти страх,  
Устриць, шампану, любові!

Чули ми вже про „сучасний момент”.  
Акції, банки, зарплату...  
Хай нам утворить новий Дезесент  
Пишну з лікерів сонату.

Хай поцілунок, як тонкий бісквіт,  
Тане на губках і в роті,  
Хай закружляє натомлений світ  
В дикім, у млоснім фокстроті.

Двері замкніть! Опустіть жалюзі!  
Більш не приймайте нікого!  
Хай Ватікан, коли бути грозі,  
Ноту напише до бога!

Двері замкніть... Затушкуйте шпарки...  
Виженіть сонце з кімнати...  
... Ах, та співайте ж, прокляті скрипки!  
Хто там? А, чорт! Не пускати!

Леді й мілорди! Месьє і медам!  
Тост на хвалу патріотам!..  
...Хто вони?

Хто вони?

Хто вони —

там,

Близько, під стінами? —

Хто там?..

Кав'яр, паштети, ажур, голизна,  
Пестоші, жарти, шартрезі...  
Пані й панове! Тривога дурна!  
Пиймо за розум тверезий!

Вугілля й золота вистачить нам,  
Чом же не пити, не їсти?  
Леді й мілорди! Месьє і медам!  
Всі мудреці — оптимісти.

В'ється по залі метеликів рій,  
Пахне парфумами й тліном...  
Серце холодне пороками грій,  
Думку гостри кокаїном.

Що? Безробітні? Голодні? А де ж  
Преса, парламенти, кулі?  
... Гляньте: у келехах відблиск пожеж...  
Грайте, музики заснулі!

Пийте, цілуйте, криваві уста!  
Голосу, крику, знемоги!  
Хто вони?

Хто вони?

Хто там хита

Наші камінні чертоги?

Що там за хмара на сході встає?  
Що там за вітер на сході?  
Леді й мілорди! Медам і месьє!  
Годі! Спиніться! Годі!

Ах, це ж комедія! Є в нас закон,  
Є в нас церкви і темниці...  
В пунш мараскін!

Ананаси в крішон!

Зраду в любов!

Веселіться!

Панство! Не згодиться наш робітник  
На небезпечні ті спроби...  
А як погодиться, — знайдемо лік  
На більшовизму мікроби.

Хо! Лікарів ще чимало в нас є!  
Знають методи останні, —  
Ну, а як треба, медам і месьє, —  
Буде і кровопускання.

— Браво! Чудово! Які ми смішні!  
Ах, наш господар — це геній!  
...Тихше... Мовчіть... Погасити вогні...  
Цитьте, скрипки навіжені!

Скільки їх?

Троє —

чи десять —

чи сто?

Хто вони?

Їх мільйони!

Хто вони —

хто вони —

хто вони?

Хто

В тріски розтворює трони?

Псів! Вояків! Шпигунів і катів!

Сотні обітниць ласкавих!

Грошей! Погромів!

Та що то за спів

Там, у просторах кривавих?

„Встаньте, голодні, в країнах усіх!

Чуєте? Сурми заграли!..”

...Пані й панове! За ситість і сміх

Може останні бокали!

Хто вони?

Хто вони?

Хто вони?

Там

Падає брама залізна...  
Леді й мілорди! Месьє і медам!  
В наших бокалах трутизна.

---

## БУДОВА

Не примхою міліардера,  
Не на потіху тонних дам,  
Не сон, не мрія, не химера,  
Не лупанарій і не храм, —

Ні! Гордий вицвіт мускулястих,  
Смаглявих, одностайних рук  
В сплетіннях круглих і гранчастих  
Піднісся над шумливий брук.

Таж недарма, коли рубанки  
Шкварчали в золотих стружках,  
Наспівували Варшав'янки  
Бійці, нестомлені в боях.

Таж недарма юнацька повінь  
Всі сходи й вікна залила,  
Коли відслужених риштовань  
Упала павутинна мла.

Таж недарма з нори глухої  
Шипів і прискав міщанин,  
Доби віщуючи старої  
Давно приречений загин.

...І сипле відблиски червоні  
На мури вранішня зоря,  
І на високому фронтоні —  
Ясне чоло проводиря.

\*  
\*   \*  
\*

Вода й повітря, блискавка і грім,  
Земна кора і поклади підземні, —  
Все стає побудованням струнким,  
Що ніби меч проріже хмари темні.

Шумливі скелі розлетяться в прах,  
Як вірні коні, запряжуться води,  
І ти, людино, в себе у ногах  
Побачиш постать гордої природи.

---

## ЛАСТІВКИ

Ластівки на телеграфнім дроті...  
Чи не твій прообраз, майбуття:  
Ясністю окрилене життя  
З генієм людським в одному льоті!

Димарі, що їх рожевий дим —  
З хмарами в братерському єднанні,  
І лани, й гаї благоуханні  
В електричнім колі світлянім.

Послухняні велетні-машини,  
Як слони, покірні малюкам,  
І струнка струна радіограм,  
Що з пташками у повітрі плине.

Перемігши звіра й звірину, —  
У прозорих цвітучи будовах,  
На землі нових Асканій Нових  
Тирсу ми розсіємо шумну.



Мускулів буяння безутомне  
Праці й свята межі перетне,  
І для тебе, племено земне,  
І зірки палатимуть, і домни.

Розіллються ріками скрипки,  
Килимом простеляться метали...  
— Так мені й синкові щebetали  
На тугому дроті ластівки.

---

## БЕТГОВЕН

Коли глухого генія музики  
Уже людські не досягали крики,  
Коли він чув лиш бунт німих стихій  
І з них, у пінній пристрасті своїй,  
Складав гармонії, щоб їх не чути, —  
Настигла смерть. Відомий і забутий,  
Прославлений, осміяний, владар  
І раб — він умирав. Сувої хмар  
Заслали небо. Потемніла далеч.  
Ішла гроза. Думки, як чорна галич,  
Назустріч ночі креслили круги.  
Враз — повен невтоленної жаги —  
Він стрепенувсь, орел, ще не добитий.  
Він чув, він ч у в ! — Ах, землю розтрощити.  
Створити землю, дати радість їм,  
Синам землі! — Він чув, як темний грім  
Перекотився під німим склепінням!  
Охоплений нових надій тремтінням, —  
А смерть уже на чόло клала знак, —  
Він небу гордий показав кулак.  
Бетговене! Той жест руки худої  
Страшніший від симфонії страшної.

## ФРАНКО

Син Яця - коваля, Іван рудоволосий,  
Рибалка і мудрець, поет і каменяр,  
Не надився на блиск і на позверхній чар,  
На Чайльд - Гарольдів плац, на Лорелї косв

Заглиблений у книг нових і давніх стоси,  
Він слухав голоси з низин і спонад хмар,  
І хоч хитався він, та мав високий дар  
Гніт ненавидіти і люд любити босий.

Дорога у житті самотньому тяжка;  
Навколо — ворогів закрадливість лукава,  
Панки, що „люблять Русь” для ласого шматка...

Та ранив тяжко він беркута і удава,  
І проміж нас живе ясна і чиста слава  
Малого Мирона, великого Франка.

---

## ЛЕНІН

З жестом суворим і простим,  
З усміхом мудро - ласкавим,  
Гордим, небаченим зростом  
Зріс він над світом іржавим.

Так, він титан, бо „титанів”  
Скинув з золочених тронів;  
Глянув, дихнув — і розтанув  
Лід їх застиглих законів.

Так, він титан, бо на крові  
Бою двох сил непримирних  
Склав підмурівок будові  
Подвигів незмірних.

Звідки ж набрався він сили?  
Звідки той порив червоний?  
Мозок його запліднили  
Рук мозолистих мільйони.

Всім злидарям він і гнаним,  
Кинув потужне: боріться!  
Тим же й горить як зоря нам  
Жест огняної правиці.

---



ІЗ КНИГИ

„К И Ї В“



## СТРОФИ ІЗ ПОЕМИ „ЗОЛОТІ ВОРОТА”

З просторів польових прибулець,  
Берез колисаний гіллям,  
Як я любив химери вулиць,  
Що дивним дихають життям,  
Де в кожному зламі й повороті  
Таїться усміх і любов,  
Де в темнім камені церков  
Кричать галчата жовтороті  
Про радість жити і жадать,  
Де не згоряючи горять  
Спокійно - пристрасні каштани,  
Де вечір як музика тане!

Не раз хотілося мені  
Відмалювати по - новому  
Вечірні трепетні вогні,  
Жіночих лиць рожеву втому,  
І голубині блискавки,  
Що креслять ранок злоторитий,  
І на нічних будинках віти —  
Узор примхливої руки,  
І шум барвистий на базарі,  
І тінь людей, що йдуть у парі,  
І все, що бачили ми всі  
У невіддаваній красі.

Був, річ відома, молодим я,  
Тому до дна тепер збагну,  
Що навіть звук, чи тон, чи ім'я  
Були мені за таїну,  
Що серце билося інакше,  
Що іноді мені бринів  
Неначе соловейка спів  
Охриплий голос сиворакші,  
Що взагалі за юних літ  
Нам видиться видимий світ  
Так свіжо, як його б хотіли  
Ми бачити аж до могили.

Та от — до старості дійшов  
Чи то пак... до її порогу...  
Вже тільки спомином любов  
Перебіга мені дорогу,  
Уже, здавалось би, пора  
Камінним стати, як не трухлим, —  
І що ж? Підношу з повним кухлем  
Я тост за береги Дніпра,  
За тих людей, що окрилили  
Цей город гордий та безкрилий,  
Кого взиватимуть віки  
Ясним ім'ям: більшовики.

Я молодий, бо з молодими!  
Я — сто чортів, п'ятсот відьом! —  
Поневажаю разом з ними  
Харона ветхого паром!  
Творити хочу я, карамба!  
Тесать, рубати, будувать,  
Охоти теслям додавать  
Тугими приструнками ямба,  
А як зайдеться на війну —  
В найвищу вдарити струну,



Щоб найсильніш рука стискала  
Меч, викуваний із орала.

Не оглядаючись назад,  
Ми прапор свій несемо в хащах  
За цвіт, за світ, за владу рад,  
За переможників - трудящих,  
За вільні води весняні,  
За спільну ціль і спільне поле,  
За Миргороду і Хорели,  
Як не спилось і вві сні,  
За повинь праці і спочинку,  
За те, щоб нам сміяться дзвінко,  
За розстріл рабського хреста,  
За горді, пристрасні уста!

Хто ж дав нам молодість і силу,  
Мій рідний городе, обом?  
Хто мертвих літ незрушну брилу  
Тонким різцем і долотом  
На постать обернув прекрасну,  
Де порив, полум'я, пожар  
Міцні й прозорі, мов янтар,  
Де дні палають непогасно?  
Ім'я вже назване. Воно  
Небес широких полотно  
Відслонює, немов запону,  
У даль, як і воно, бездонну.

Серпень 1934 р.



ІЗ КНИГИ  
„Л І Т О“



## МЕМУАРНА СТОРІНКА

Це було, коли я гімназистом  
В Кожанку із Києва прибув,  
У повітрі вогкім і пашистім  
Поїзд мій зачмихав і відгук.

Я пройшов по мокрому пероні,  
Дихаючи повними грудьми,  
І найняв підводу. Мокрі коні  
Рушили... Гриміли ще громи,

Ще чорніла хмара на відході, —  
А на чорному, густому тлі  
Білі груші в млистій прохолоді  
Пахли духом щедрої землі.

То був квітень, то було цвітіння,  
Парування та буяння сил.  
Далі й далі грозове каміння  
За лункий котилось небосхил.

І ні трохи дивним не здавалосьь,  
Що з гудінням, з рокотом громів  
У тумані вранішнім зливались  
Голоси жагучих солов'їв.

І коли побачили село ми,  
Сизий став і кучерявий ліс, —  
Сонце над покрівлями з соломи  
Простягло полуменистий спис.

Улиці, цівні, собаки, люди, —  
Все веселе видалось мені,  
І здалося, що весни не буде,  
Рівної веселій тій весні.

Біля хатки, чепурної завше,  
З вікнами наївними двома,  
Уклонився, капелюх пілнявши,  
Свіжомитий дядько мій Кузьма.

Тільки — що це? Слухаю новини, —  
Так, сільські, селянські, земляні,  
І здається: білий квітець гине,  
Кров тече по голубій весні,

Солов'ї погасли, сонце вмерло...  
З братом брат сварився за наділ  
Та й рубнув сокирою...

— Пожерло

Полум'я п'ять хат і сім stodіл...

— Лукашевич - пан зловив у шкоді, —  
З волочком по рибу, бач, пішли, —  
Ну, а в нього просто: крав — то й злодій,  
Злодій — то й у пику...

і пішли.

Як слюта сумні оповідання...  
О, який щасливий, хто дожив  
До нового цвіту, до буяння  
Сел нових і нерозмежних нив!

Дядьку мій! Весна настала краща,  
Ніж ота, що так тоді цвіла!  
Хай тебе холодна чорна паща  
В глибочінь бездонну затигла,

Хай тебе забуто і зарито, —  
А твої усміхнені сини  
В більшовицьке животворне літо  
Линуть з більшовицької весни.

1933

### СИНУ МІЙ

Сину мій... Колись тобі повім я,  
Як жона моя, для тебе — мати, —  
Що тебе не відавши на ім'я  
І не знавши, син, а чи дочка ти,

Мовила вечірньою порою:  
„Чуєш? Б'ється! Ось під серцем саме”...  
І торкнувся я тихою рукою  
І війнуло радістю між нами.

Так! Любов недаром продзвеніла  
В темну ніч огнистою стрілою!  
То ж вона в глибу гнучкого тіла  
Проросла істотою новою.

І коли вертаюся з роботи  
Крізь осінню, крізь холодну мжичку, —  
Я й тепер іще не знаю, хто ти,  
Мій маленький, милий чоловічку,

Але вірю: ручки ці — для праці,  
Ніжки ці — ходити тільки прямо,  
А голівка — до кінця змагаться  
Попліч із трудящими братами.

## МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Моя батьківщина — не предків ради,  
Розвішані гордо по стінах,  
Не голос козацький, не поклик орди  
З пісень старовинних.

Моя батьківщина — не палац бучний  
Над смутком хаток посивілих,  
Не церква, не трон, не кружляння війни  
Із кров'ю на крилах.

Моя батьківщина — не сяйво пожеж,  
На лінощі зніжених грацій.  
Моя батьківщина — це поле без меж,  
Це звільнена праця.

Моя батьківщина — удар молотка  
І руль тракториста невтомний,  
І скелі розбиті, й покірна ріка,  
Комбайни і домни.

Моя батьківщина — Мічуріна сад  
І Горького слово високе,  
Моя батьківщина не знає — „назад”!  
Вперед її кроки.

Моя батьківщина — це поле борні  
За визвіл труда і трудящих.  
Вона виногради плекає рясні  
В пустелях і в хащах.

Моя батьківщина — це крила орла,  
Що лине до сонця з туманів,  
Це Демченко воля, що в полі зросла,  
Це мужній Стаханов!



Моя батьківщина — подолана ніч,  
На кремені вирослий колос.  
Моя батьківщина — це Леніна клич,  
Це Сталіна голос.

Цвіте Казахстан, Закавказзя і Дон,  
Росія цвіте і Україна.  
Союз непоборний радянських країн —  
Моя батьківщина.

1935—1936

## ЧОТИРИ ПОЕЗІЇ

### 1

Серпень з вереснем схрестили  
Довгі шпаги нестерельні.  
Перша шпага — жовтий промінь,  
Друга шпага — сірий дощ.

Над медовою землею,  
Над пожатими полями,  
Над горбодами, що стелять  
Гарбузи зеленоребрі,  
Над пташиним сивим свистом  
Глухо точиться двобій.

Сталь об сталь нечутно дзвонить,  
Сталь поблискує і гасне,  
Сині очі зустрічають  
Погляд сірих, довговіх, —  
Та немає зла в очах.

Надмір сил у кожному русі,  
Кров жива в ударі кожному,

Грають мускули, як струни,  
На оголених правицях,  
Сміх злітає з повних уст.

А земля лежить медова,  
А поля пожаті мріють,  
На городах досягають  
Гарбузи зеленоребрі —  
І в пташинім сивім свисті  
Крил широких рівний мах.

2

Як слово милої, упам'ятку  
Зелена блискавка верби хисткої  
І пагорба зеленого зигзаг  
Крізь тепле скло вагона. Пастушки  
З брунатними ногами, з торбинками  
Через плече, махали нам устрить  
Руками іронічними. Кудлатий,  
Веселий песик, їхній компаньйон,  
На поїзд гавкав з радісним презирством,  
А вітер синю тіль переганяв  
Через луки, через жіночу постать,  
Таку струнку, як тільки незнайомі  
Бувають постаті, і через ліс,  
Уже вечірнім діткнутий промінням.

Усе це довго на письмі виходить  
І в пам'яті лишило довгий слід, —  
А лиш хвилину в дійсності тривало.  
Один із хлопчиків найдовше нам  
Махав рукою; всі товариші  
І навіть песик до поточних справ  
Вернулися, — а він усе дивився

На поїзд наш, що вигинався луком  
По колії блискуче-загадковій.  
Що думав хлопчик — невідомо нам.  
А я згадав про хлопчиків колишніх,  
Мимо яких увесь їх рабський вік,  
Од батогами битого дитинства  
До старості, прибитою печаллю,  
Шуміли жовтоокі поїзди,  
Лишаючи їм довгі пасми диму  
Та невиразні мрії про якесь  
Чуже життя, шумливе та барвисте, —  
І думав радісно, що може цей  
З брунатними ногами пастушок  
Водитиме у далеч незабаром  
Бадьорі, гомінливі поїзди,  
Дороги буде прокладати рівні  
Крізь наші одволожені поля,  
Сам вітром, блискавицею, вогнем  
Зелені розтинатиме простори.

### 3

Було ще рано, спали пасажери,  
Півсонний умивався пароплав  
І прихав, наче кінь. Повітря сіре  
Ще не гарячий промінь лоскотав.

Я вийшов на терасу. Мокра лава  
Зустріла з легким подивом мене,  
Проте я сів. На березі отава  
Лила солодке куриво міцне.

Якийсь дідок, потягуючись, вийшов,  
Сів біля мене — також на мокрінь —  
І закурив. Махорка з духом вишні  
Дитячу в серці сколихнула тінь.

Заговорили, звісно (берегами  
У дзвоники дзвонили кулики).  
Дід витяг узлуватими руками  
Якись дбайливо складені листки.

А, розумію! Там, де літо стелить  
Єдваб ланів і росяні сади,  
Такий невинний луговий метелик  
Несе людні пригорщі біди.

Так, так! На ніжних, на прозорих крилах  
Летить пустиня, жовта, мов кістяк!  
І винайшов сусід мій простий прилад,  
Щоб нищити прозорих розбишак.

О, добре пам'ятає він єхидний,  
Глузливий сміх, немов проклятий сон:  
„Чудово! Від верстата винахідник!  
Кулібін! Самостійний Едісон!”

Тепер не те. З ним говорив Петровський,  
Як я оце. Дав цього от листа:  
„З увагою поставтеся”... — Що? Ловко?  
Ех! Повернути б молоді літа!

Цікаві, справді, почалися речі  
На цій землі! І швидко, й доладу! —  
Як чорнобривці, очі молодечі  
На змбршкуватому цвіли виду.

А день зростав. Зчиняли хриплий галас  
Над бурю водою мартини,  
І пасажири сонні прокидались,  
І викидалась риба з глибини,

І профіль комсомолки малювався  
На тлі розлитих широко небес,  
І щоглами стрункими підіймався,  
Як видиво прекрасне, Дніпрогес.

Серпень з вереснем стискають  
 Один одному правиці,  
 Що одна правиця — сонце,  
 Друга — місяць-молодик.

Просвистіли ситі крижні  
 Над утомленим болотом;  
 У густому верболозі,  
 Де заліг ясний туман,  
 Гомонять перед нічлігом,  
 Опустившись, ніби хмарка,  
 Невпокійливі шпаки.

А земля лежить медова,  
 А над вічними льодами,  
 Над північним океаном,  
 В гострій, птичій долині  
 Прокладають путь сувору  
 Молоді аеронавти,  
 Молодою сивиною,  
 Як вінком, повитий Шмідт.

А земля лежить медова,  
 А в глухих степах азійських,  
 Де склоняється без вітру  
 Дзвінкостеблій саксаул,  
 Добувають воду світлу,  
 Росять жадібні простори,  
 Живоносне зерно сіють  
 Наші сестри і брати.

Я стою, я стис рушницю,  
 Дожидаю перельоту,  
 Лугову вдихаю вогкість  
 Ненаситними грудьми, —

А душа вже набрякає,  
Як дубова брость весною, —  
І розів'ється небавом  
У неспівані пісні.

Все тобі, медова земле,  
Все тобі, моя країно,  
Де смуглява ходить праця  
По оновлених шляхах!  
Все тобі несу з любов'ю,  
Півдню й півночі складаю  
Працю рук, зусилля мозку,  
Блиск очей і серця кров!

1935

ІЗ КНИГИ  
„У К Р А Ї Н А“





## УКРАЇНА

Лежать віки, покриті пилом,  
Позасихала кров на них,  
Колишнє — віддане могилам,  
Сіє сонце — для живих.  
Будов нечувано-нових  
Ростуть каркаси променисті,  
Встає в селі, встає у місті  
Нова людина, Гордий вік  
Вінчає слово: більшовик.

О, водо українських рік,  
Не раз ти кров'ю зчервонилась,  
Не раз від трупів козаків  
Ти виступала з берегів  
І панським трупом затруїлась!  
О, земле українських нив,  
Стократ потоптана військами,  
Полита рабськими сльозами,  
Повита в темряву і гнів, —  
Про тебе повістю сумною  
Не раз озветься ще струна,  
Але, навіяна грозою,  
Горить, як світоч, над тобою  
Епоха Сталіна ясна!

Дніпрова синя глибина  
Покірні двигає турбіни,

І лється електричний струм,  
Жадібні живлячі машини,  
Розгойдуючи твердий шум,  
З якого сталь і алюміній  
В колишній родяться пустині.  
Пшениця лється у степу  
Хвилястим золотом гарячим;  
Полуду скинувши сліпу,  
Світи зміряє оком зрячим  
Дзвінкоголосий тракторист,  
Дитя веселе колективу,  
Чий рівний стан і мужній зріст  
Епоху втілює щасливу.

Довгастих буряків кагат  
Заводу серце звеселяє, —  
То слово Сталіну сповняє  
Бригада сміливих дівчат —  
І голос Демченко Марії  
Осіньню прохолоду гріє.

Пливуть полями поїзди,  
Везуть удаль по срібних струнах  
Вагони вугілля й руди,  
Добуток рук пружисто-юних.  
Свої скарби розкрив Донбас,  
Бо знає нас, бо любить нас,  
Бо в мовчазну глибінь поглянув  
Невтомний Олексій Стаханов,  
Герой розумного труда.  
За ним, бадьора й молода,  
Іде трудівників кагорта,  
Що не у бога і не в чорта, —  
У власнім розумі й руках,  
У марксо-ленінській науці,  
у мудрих сталінських словах,

У гордих ритмах революцій  
Найшла всепереможний шлях.  
Земля міняє на очах  
Своє лице: цвітуть заводи,  
Співають води і гаї;  
Людина погляди свої,  
Як стріли, в глибочинь природи  
Затоплює — і вироста  
Рослина та — і вже не та  
Під оком Лисенка глибоким.

Нові пісні новим потоком  
На тій хвилюються землі,  
Де ручаєм лились широким  
Скарги, печалі та жалі.  
Нові квітки на килимах  
Рука дівоча вишиває,  
Кінь Ворошилова, як птах,  
Спід білих пальців вилітає,  
Рясні гойдаються сади  
На яснотканих гобеленах,  
Налиті пурпуром плоди  
Звисають тяжко з віт зелених.

Шевченку! Відгук дум своїх  
Чи чуєш ти у нашім співі?  
Твій, Гоголю, нещадний сміх  
Чи не пройшов крізь літа сиві,  
Щоб нашій молоді щасливій  
Про мертві душі розказать?  
Чи не приходять розмовлять  
Із нами Леся Українка,  
І Коцюбинський, і Франко?

Шуми, Славутичу — ріко,  
Ростить, дерева юні, гірко,

Клоніться вітами до ніг  
Великим людям і народам,  
Що в нас із ними спільний подум,  
Що ми з усіх земних доріг  
Їх раді стріти й привітати:  
Вольтер і Гете, і Н'ютон,  
І Пушкін радісно — крилатий  
Янтар і злото виногрон  
Несуть, як дар, у нашу землю.  
Із башт озареного Кремлю  
Гримить Інтернаціонал  
Сім'ї розкованих народів,  
Ворожий будить гнів і подив,  
Вершить трудящих ідеал.

Наш ворог у боях відходив, —  
І гайдамака й генерал.  
Петлюрівців звірячий шал,  
Гетманське дике панування,  
Сусідів — хижаків знуцання  
І куркулів хазийнування  
Відбито і розбито вкрай.  
Та сниться панові нагай,  
Сичить недобиток проклятий,  
Не час ще зброю випускати!  
Радянська земле, не дрімай!  
Навкруг вождя — тісніше лави!  
Зміцняймо міць більшовика!  
За день, як золото, яскравий.  
За цвіт, за сонце, за ЦК!

---

## ЧЕРНІГІВСЬКІ СОНЕТИ

### 1.

На березі хвилястої Десні,  
Де білі піски й дерев'я зелені,  
Де слід віків одкопували вчені,  
Стояло місто, оповите в сні.

Ріка розкочувалась шовесни —  
А дні ішли, такі сумні й буденні  
Страждав народу скованого геній  
Стогнав у пісні смуток давнини

Та блиснув меч повстання. Загримів  
у слові Щорса, вилитім зо сталі,  
Трудівника пробудженого гнів, —

І човен, що гойдався на причалі,  
Як блискавиця грізна, полетів  
З човнами братніми в щасливі далі.

### 2.

Він ще здається сонним і наївним,  
Ще тихий камінь зеленить трава,  
Але на площу Сталіна слова  
Летять з Кремля в повітрі переливним.

Стоїть собор над Ігорем безслівним  
І головою сивий дуб кива, —  
Дарма! вривається доба нова  
У город, вкритий порохом нищівним.

Поглянь на лиця: ти вже сіверян  
Не упізнаєш в людях цих бадьорих,  
Чий крок твердий і непоклінний стан.  
Співай же, Десно, в весняних просторах,

Ростить, будови, гомонить, мости!  
Старому — тліть, новому — процвісти.

## 3.

Тут був готель „Царград”. Спинись, людино  
 Він Пушкіна, вигнанця і співця,  
 Приймав колись. Низенька зала ця  
 Найвищу привітала верховину.

Зібравшись на весілля, у гостину,  
 Неволі син, що визволяв серця,  
 Тут спочивав, не знавши рішення,  
 Що тьмою сонячну повив годину.

Шевченко й Пушкін! Гнала їх обох  
 Рука царя під бурю і негоду, —  
 Та не взяли ні пліснява, ні мох

Їх серць палких — і, непокірні зроду  
 Вони несли не разом, та удвох  
 На крилах слова сонце і свободу.

## 4.

Час не одну годину строго вибив  
 Над скромним цим будиночком.  
Трава

Росла і в'яла. Та й тепер жива  
 Твоя тут пам'ять, Леоніде Глібов.

Нащадки сіверян, полян, дулібів,  
 Малята вчать ті сонячні слова,  
 Що, ніби чародійник з рукава,  
 Ти сипав їм — і в доброті не схибив.

„Стоїть гора високая” й тепер,  
 „А молодість” — такої не зазнав ти,  
 Бо в сірі дні, бо в чорні дні умер.

Сини і дочки! Щебетанням славте  
Дідуся, що за тих сумних часів  
„Дзвінком” серця дитячі веселив <sup>1</sup>.  
В тугому комірці, з тяжким портфелем,

5 <sup>2</sup>.

Охайний, чепурний і мовчазний,  
Він перебув тут вік свій нелегкий  
Над статистичним ділом невеселим.

Та недарма ми буйним цвітом стелем  
Узгір'я, де піднісся дуб ставний.  
Що пам'ятник отінює німий:  
Він рідний нашим городам і селам.

Глибоким зором і пером тонким  
Він слугував народові своєму,  
Боліючи душею разом з ним.

Життя і кров, а не сюжет і тему  
Він залишив на білих сторінках —  
І слів його не обернуть на прах.

6.

Іще, здається, вчора тут гули  
Громовим кроком бойові загони,  
І грізний тупіт огнегривих коней  
Будив луку серед тяжкої мли.

---

<sup>1</sup> Мається на увазі дитячий журнал „Дзвінок”. М. Р.

<sup>2</sup> 5-ий сонет — про Коцюбинського. М. Р.

Тут синьо-жовту плісняву змели  
Бійці, що прапор піднесли червоний, —  
І пам'ять ваша в пітьмі не потоне,  
Завзяття більшовицького орли.

Вклоняються будиночку низькому,  
Де ночував безстрашний командир  
У блискавицях, в рокотанні грому.  
Ми ростемо і в височінь і вишир,  
І правда наша кривду поборола...  
Хвала ж борцям! Безсмертен  
Щорс Микола!

2 квітня 1937 р.  
Чернігів.

## НЕ ТОПТАТИ ВОРОЖИМ ЧОБОТЯМ

Не топтати ворожим чоботям  
Наших нив, городів і садів  
Ні сьогодні, ні завтра, ні потім!  
Як любов наша, сильний наш гнів. —

Ще зненависть не всю на нас вилив  
Хижий пан із брехливим попом, —  
Та несхитно стоїть Ворошилов,  
Оборони залізний нарком.

З нами Сталін, розбурханий світе!  
З нами щастя, не видане в снах! —  
Коли ворога будемо бити,  
Будем бить на ворожих полях!..

23 листопада 1936 р.  
Київ.



## МИ ЗБИРАЛИ З СИНОМ НА ЗЕМЛІ КАШТАНИ

Ми збирали з сином на землі каштани,  
Ми дивились довго, як хмаринка тане,  
Як хмаринка тане, як синіє синь,  
Як колише вітер струни павутинь.

Я казав синкові, що цвіте Україна,  
Бо вона — країна у Країні Рад, —  
І пливла удалеч біла павутина,  
І сміялось небо, як блакитний сад.

Ми збирали з сином жолуді дубові  
І про слово Сталін я казав синкові,  
І пливли багрові хмари в вишині,  
І співала осінь веснині пісні!

20 жовтня 1936 р.  
Київ.

## НА МОГИЛУ ФРАНКА

В Перемишлі, де Сян пливе зелений,  
Стояв поет. Крутилася земля,  
Сіяло сонце, пролітали птиці, —  
А навкруги ходили скорбні люди,  
І кожна мука, кожен зойк і стогін  
Лягали на поетове чоло  
Гіркою тінню.

Сине коваля!  
Чи думав ти, чи ти передчував,  
Що засіяє всенародне сонце,  
Що пурпурова зірка запалає

Над сірими, убогими полями,  
Що ковалям і ратаям пониклим  
Дасть руку вільний ратай і коваль,  
Щоб їх навіки вільними зробити?

Ти вмер у час тривожний і тяжкий —  
У вбожестві, у муках невимовних,  
Та й жив ти не в трояндовім вінку, —  
Лаврового по правді заслуживши —

Але я певен, що в очах твоїх,  
Смертельною хворобою пойнятих,  
Ніколи не згасала чиста віра  
В грядущє царство молодого сонця,  
У те, що викує свободи меч  
Убогий раб з убогого орала,  
Що щастя всіх — по ваших аж кістках —  
На землю ступить вільною ногою.

І справдилась твоя нехибна віра,  
І юнаком зробився сивий Львів,  
І твій народ, якому ти віддав  
Свій мозок, руки, працю, силу й серце  
Засяв у народів вольних колі,

І воля віє молодим крилом  
В Перемишлі, де Сян пливе зелений.

---

## СТАЛІНУ

Від берегів співучого Дніпра,  
Від ясних міст і від ланів щасливих,  
Від колосу, що котиться по нивах,  
Від вугілля, що пливе на-гора,

Від молотів, що дзвонять по металі,  
Від юнаків, що клоняться до книг,  
Привіт тобі і слава, славний Сталін,  
Хто щастя день нам як чертог воздвиг.

Привіт тобі, кого зовуть народи  
Вождем своїм і другом людських прав,  
Тобі, хто на граніті начертав  
Пером огненным хартію свободи.

---

## З М І С Т:

	стор.:
Пісня про Сталіна . . . . .	3
I. ПОЕМИ ТА УРІВКИ З ПОЕМ . . . . .	5
Із поеми „Чумаки” . . . . .	7
Із поеми „Сашко” . . . . .	12
Із поеми „Марина” . . . . .	13
II. ЛІРОЕПІЧНІ ЕТЮДИ . . . . .	23
Перед весною . . . . .	25
Правнукові . . . . .	27
III. ЛІРИКА . . . . .	33
Із книги „Під осінніми зорями” . . . . .	34
* * * . . . . .	35
* * * . . . . .	35
* * * . . . . .	36
Із книги „Синя далечінь” . . . . .	37
* * * . . . . .	39
* * * . . . . .	39
* * * . . . . .	40
* * * . . . . .	40
Із книги „Крізь бурю й світ” . . . . .	43
* * * . . . . .	45
* * * . . . . .	45
* * * . . . . .	46
Китаїв . . . . .	47
Із книги „Тринадцята весна” . . . . .	49
* * * . . . . .	51
* * * . . . . .	51
Із книги „Де сходяться дороги” . . . . .	53
Фальстаф . . . . .	55
* * * . . . . .	56
* * * . . . . .	56
Взабрід . . . . .	57
Опівдні . . . . .	57
Поцілунок . . . . .	58

	стор.:
Із книги „Гомін і відгомін” . . . . .	59
Сторінка минулого . . . . .	61
* * * . . . . .	61
Із книги „Знак терезів” . . . . .	63
* * * . . . . .	65
Бенкет . . . . .	65
Будова . . . . .	69
Ластівки . . . . .	70
Бетговен . . . . .	71
Франко . . . . .	72
Ленін . . . . .	72
Із книги „Київ” . . . . .	75
Строфи із поеми „Золоті ворота” . . . . .	77
Із книги „Літо” . . . . .	81
Мемуарна сторінка . . . . .	83
Сину мій . . . . .	85
Моя Батьківщина . . . . .	86
Чотири поезії . . . . .	87
Із книги „Україна” . . . . .	93
Україна . . . . .	95
Чернігівські сонети . . . . .	99
Не топтати ворожим чоботям . . . . .	102
Ми збирали з сином на землі каштанів . . . . .	103
На могилу Франка . . . . .	103
Сталіну . . . . .	105

Редактор *І. І. Ле*

Техредактор *Я. Руденський*  
Коректор *Р. С. Тпльвський*

---

Друкарня Академії Наук У. Р. С. Р. у Львові.  
Львів 1940. Обліт № 50. Тираж 5.000.



Ціна 2 крб.

TULA-online.org